

НАПРЯМ 6. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Кобелєва Т. О.

*студентка III курсу
соціально-психологічного факультету*

Селюкова Т. В.

*старший викладач кафедри психології діяльності
в особливих умовах*

**Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна**

У сучасному суспільстві увага до феномену емоційного інтелекту та сенсожиттєвих орієнтацій набирають популярності, з'явилася потреба у нових і більш поглиблених знаннях про ці поняття, це пов'язано з тим, що вони торкаються всіх сфер життя, де є будь-яка взаємодія між людьми.

Емоційний інтелект є однією з головних складових у досягненні успіху в житті та відчутті щастя. Якщо упродовж ХХ ст. для дипломатії, науки та навчальних закладів важливим був логічний інтелект, то у ХХІ ст. коли процес глобалізації охопив усі сфери життя, актуальним став емоційний інтелект і пов'язані з ним форми практичного і творчого інтелекту.

В. Юркевич визначає емоційний інтелект як групу розумових здібностей, які допомагають сприйняти та зрозуміти власні почуття, а також почуття інших людей, що веде до здатності регулювати почуттям [6, с. 4–10].

На думку О. Філатової емоційний інтелект забезпечується самоконтролем, який полягає в умінні «дозувати» емоції, та виявляється у сфері спілкування, що неодмінно вимагає наявності емпатії [5, с. 100–103].

Зарубіжні і вітчизняні психологи часто розглядали емоційний інтелект як компонент, що впливає на лідерські якості. Так, наприклад, роботи О. Білоконь вказують на взаємозв'язок

емоційного інтелекту і ділового стилю лідерства. Лідери з високим показником емоційного інтелекту здатні мотивувати співробітників на рішення планових завдань, а також підтримувати сприятливий і позитивний клімат в колективі [1, с. 60–79].

Емоційний інтелект є комплексним утворенням, що включає в себе міжособистісний (здатність до розуміння і управління емоціями інших людей) і внутрішній (здатність до розуміння і управління своїми емоціями) емоційний інтелект. Однак міжособистісний і внутрішній інтелект не є рівнем емоційного інтелекту, а виступають в ролі його різновидів. Вони припускають актуалізацію різних когнітивних процесів і навичок, але при цьому повинні бути пов'язані один з одним [3, с. 29–36].

Емоційний інтелект допомагає максимально активізувати свої ресурси в разі кризової життєвої ситуації, налаштувати систему дружніх і відкритих взаємин з оточуючими людьми, уникнути глибокого впливу стресу.

Сенсожиттєві орієнтації особистості є результатом системи відносин зі світом, з іншими людьми, з самим собою, вони являють собою цілісну систему свідомих і виборчих зв'язків, що включають осмисленість життєвих цілей, здатність брати відповідальність за життя, впливаючи на його хід і відображають задоволеність особистістю самореалізацією в житті.

Як підкреслює у своїх дослідженнях В. Осьодло, сенсожиттєві феномени особистості – це певне утворення у свідомості індивіда, яке є уявленням про власне майбутнє, а для їх позначення використовуються різні терміни: життєві плани, життєві цілі, життєві стратегії, ціннісні життєві орієнтації, життєві перспективи [4].

С. Братусь пише про сенс життя як про нагальну потребу, яка ґрунтується на фундаментальному протиріччі між обмеженістю, смертністю індивідуального буття та універсальністю родової сутності людини [2].

В сенсожиттєвих орієнтаціях розкривається сутність людини, а значить сенс її життя як процес духовного і предметного освоєння людиною світу і самої себе і може розкриватися лише через осмислення свого місця у світі – через сенсожиттєве орієнтування. У психологічній літературі також підкреслюється величезна значущість для людини психологічного феномену сенсу життя.

Дослідження емоційного інтелекту та сенсожиттєвих орієнтацій у юнаків та дівчат проводилось на базі Національного університету цивільного захисту України.

Дослідження емоційного інтелекту показало, що 12% дівчат знаходяться в показниках високого рівня емоційного інтелекту, 68% мають середній рівень та у 20% низький рівень, а у юнаків 12% високий рівень емоційного інтелекту, у 52% – середній рівень та 36% мають низький рівень. Це свідчить, що результати інтегративного показника емоційного інтелекту у досліджуваних, в значній мірі не відрізняються, але юнаків більше ніж дівчат, які характеризуються низькою самооцінкою та проблемами в комунікативній сфері.

Досліджувані, які мають середній рівень розвитку емоційного інтелекту, а це більша частина всіх досліджуваних, характеризуються достатнім рівнем самооцінки, самоконтролю, мають відчуття психологічного благополуччя.

Досліджувані з високим рівнем розвитку емоційного інтелекту мають здатність розуміти, відчувати та приймати свої думки, емоції і почуття та емоції і переживання інших. Вони здатні спостерігати зміну своїх переживань, аналізувати як негативні, так і позитивні емоції, розуміти джерело їх виникнення і проблеми, які їх спровокували.

Наше дослідження показало, що група дівчат та група юнаків мають схожі показники, які суттєво не відрізняються. Таким чином, розвиток емоційного інтелекту – це розвиток здібностей і навиків усвідомлення своїх емоцій, розуміння емоцій інших людей, управління своїми емоціями і уміння на цій основі будувати конструктивну взаємодію. З розвитком емоційного інтелекту у юнаків підвищується усвідомленість фундаментальних емоцій і, таким чином, усвідомленість поведінки, що дає основу ефективно взаємодіяти з іншими людьми.

Параметри сенсожиттєвих орієнтацій у наших досліджуваних визначаються високими показниками. Це означає, що хлопці та дівчата живуть осмисленим життям, досягають поставлені перед собою цілі.

За шкалою «Цілі життя» у дівчат високий рівень мають 52% та у 48% середній рівень, а у хлопців у 80% високий рівень та у 20% середній рівень.

У дівчат шкала «Процес життя» у 68% знаходиться на високому рівні і 32% на середньому рівні; у 32% юнаків на середньому рівні та у 68% на високому рівні.

За шкалою «Результат життя» у 20% дівчат визначається середній рівень та у 80% високий рівень, у 96% юнаків виявлено високий рівень та лише у 4% середній рівень.

Шкала «Локус контролю-Я» показує нам у 72% юнаків високий рівень та у 28% середній рівень сенсожиттєвих орієнтацій, у дівчат даний параметр більш виражений на високому рівні – 76% і 24% на середньому рівні.

Шкала «Локус контролю-життя» показує, що у 52% дівчат визначається високий рівень, у 48% – середній рівень сенсожиттєвих орієнтацій, а у юнаків в свою чергу 36% шкала на середньому рівні та у 64% на високому рівні.

Ми можемо констатувати, що осмисленість життя у юнаків визначається на досить високому рівні: у 84% респондентів високий рівень та у 16% середній рівень, а у дівчат 56% має високий рівень та 44% середній рівень. Це говорить про те, що досліджувані схильні до реалізації власних можливостей, здібностей, минулий досвід допомагає контролювати своє життя.

За отриманими результатами, ми можемо зробити висновок, що показники у дівчат трохи нижчі ніж у хлопців, але не в критичних значеннях і не за всіма параметрами і тому можна говорити, що сенсожиттєві орієнтації суттєво не відрізняються в залежності від гендерних особливостей. Це означає, що життя сприймається як емоційно-насичене та цікаве, юнаки мають достатню свободу вибору, щоб побудувати собі життя відповідно до своїх цілей і уявлень про його сенс.

Більшість дівчат визначили цілі в житті і мають впевненість у їх досягненні. Юнаки, в свою чергу, більш задоволені результатами минулого життя і вважають, що спроможні його контролювати у подальшому. Отже, переважна частина респондентів володіє достатньою високою свободою вибору, щоб побудувати своє життя, спираючись на співвідношення цілей і завдань.

Можна говорити, що сенсожиттєві орієнтації формуються в соціокультурному середовищі при засвоєнні соціального досвіду. Вони проявляються в цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах і направляють поведінку та особистісний розвиток, визна-

чають вибір життєвого шляху молодій людині, самовизначення, дозволяють судити про осмисленість, насиченість життя.

Висока актуальність, соціальна значущість і недостатня розробленість феномену емоційного інтелекту та сенсожиттєвих орієнтацій у студентів та курсантів ДСНСУ зумовлюють необхідність здійснення подальших теоретичних і експериментальних досліджень даної теми.

Література:

1. Белоконь О.В. Эмоциональный и социальный интеллект и феномен лидерства / Социальный и эмоциональный интеллект. От процессов к измерениям: сб. ст. под. ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. М.: Институт психологии РАН. 2009. С. 60–79.

2. Братусь Б. С. Аномалии личности. М.: Мысль, 1988. 301 с.

3. Люсин Д.В. Современные представления об эмоциональном интеллекте. Социальный интеллект: теория, измерения, исследования / под. ред. Д.В. Люсина, Д.В. Ушакова. М. : Ин-т психологии РАН, 2004. С. 29-36.

4. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера: [монографія]. К. : «Золоті ворота», 2012. 463 с.

5. Филатова О.А. Эмоциональный интеллект как показатель целостного развития личности, 2000. № 5. С. 100–103.

6. Юркевич В.С. Проблема эмоционального интеллекта. Вестник практической психологии образования. 2005. № 3 (4). С. 4–10.